

DRET AMBIENTAL | DIÀLEG | SOSTENIBILITAT

Relatoria

Reunió de treball regional – Catalunya (Barcelona)

Projecte “Comunitats Energètiques Solidàries per a una transició justa, inclusiva i equitativa” (Projecte COMUNES)

Data: Divendres 3 d'octubre de 2025

Horari: De 10:00 a 13:00 h

Lloc: Lleialtat Santsenca (Carrer d'Olzinelles, 31, Barcelona)

INSTA – Serveis Jurídics Ambientals, SCCLP

623 22 88 06 • info@instajuridic.com

www.instajuridic.com

Índice

1. Introducció i presentació del projecte “Comunitats Energètiques Solidàries per a una transició justa, inclusiva i equitativa” (Projecte COMUNES)	2
1.1. Presentació del projecte COMUNES.....	2
1.2. Marc conceptual: cap a les Comunitats Energètiques Solidàries	2
2. Resultats del treball participatiu	3
2.1. Iniciatives inspiradores a Catalunya	3
2.2. Barreres i reptes per al desenvolupament de les CES a Catalunya.....	3
2.3. Oportunitats per avançar cap a CES	5
2.4. Actors clau i sinèrgies.....	6
3. Conclusions i propers passos	7

1. Introducció i presentació del projecte “Comunitats Energètiques Solidàries per a una transició justa, inclusiva i equitativa” (Projecte COMUNES)

El divendres 1 d'octubre del 2025 s'ha celebrat la segona reunió regional del Projecte COMUNES – Comunitats Energètiques Solidàries per a una transició justa, inclusiva i equitativa, a la Llei Santseca de Barcelona. Hi assistiran 16 participants de perfils diversos: representants d'administracions públiques (àmbits d'energia i serveis socials), organitzacions de l'economia social, entitats de suport a comunitats energètiques, personal tècnic i membres de la societat civil.

L'objectiu principal de la trobada va ser reflexionar col·lectivament sobre el model de Comunitats Energètiques Solidàries (CES), identificar iniciatives inspiradores, detectar barreres i oportunitats, i imaginar accions concretes per impulsar aquest enfocament a Catalunya. Durant tres hores, es va dialogar sobre com treballar conjuntament per impulsar aquest model al llarg del territori.

La sessió la va facilitar Joan Pons Solé i Paola Villavicencio Calzadilla, d'INSTA Serveis Jurídics Ambientals, entitat organitzadora de la trobada.

1.1. Presentació del projecte COMUNES

La reunió va començar amb una breu presentació del projecte COMUNES, un projecte executat per INSTA. Es tracta d'un projecte amb una forta dimensió social que busca fer un pas més enllà del concepte de comunitats energètiques tradicional. D'aquesta manera, busca impulsar models de comunitats energètiques amb un fort component social i solidari, que integrin activament persones en situació de vulnerabilitat, contribuint així a reduir la pobresa energètica i a promoure una transició energètica que sigui **justa, inclusiva i solidària**.

1.2. Marc conceptual: cap a les Comunitats Energètiques Solidàries

Segons *l'Informe d'Indicadors 2024 de l'Observatori Energia Comú*, actualment hi ha 659 comunitats energètiques actives a Espanya, 104 de les quals són a Catalunya. Tot i els avenços en l'àmbit econòmic i ambiental, la dimensió social dins d'aquestes iniciatives encara és feble: només un terç - a Espanya com a Catalunya - incorpora o pretén incorporar en el futur accions vinculades a pobresa energètica, gènere, vulnerabilitat, desenvolupament rural, entre d'altres. Aquesta dada mostra que encara les comunitats energètiques que reporten impactes socials són menys de la meitat a Catalunya.

Les dades de paritat als òrgans de govern de les CE (25%) estan per sota de la mitjana nacional (40%). Aquestes dades confirmen la necessitat d'avançar cap a comunitats energètiques que posin la solidaritat i la justícia social al centre.

Precisament el projecte COMUNES busca ressaltar la importància d'avançar cap a Comunitats Energètiques Solidàries (CES) com una evolució necessària: iniciatives obertes a la diversitat d'actors, que posen la solidaritat i el benefici col·lectiu al centre, i on l'energia no només es produeix i consumeix, sinó que també es converteix en una eina per formar, promoure la participació de persones i col·lectius en situació oportunitats socials, etc.

Aquest va ser el punt de partida. Amb això es va passar a la dinàmica grupal on el més interessant va ser escoltar les persones participants per avançar en aquesta direcció.

2. Resultats del treball participatiu

2.1. Iniciatives inspiradores a Catalunya

Es van destacar nombroses experiències locals que ja incorporen valors solidaris, com ara **Sant Pere de Ribes i Sitges, El Prat de Llobregat, La Traginera, Cogul (Garrigues), Balenyà, Tona, Taradell (Osona), Valls, Sant Jaume dels Domenys, La Bordeta, Llançadora (Terrassa), Vilanova i la Geltrú, Ripollès (Campdevàrol i Sant Joan de les Abadesses), Energia del Pallars, CEL Cerdanya o les CE del Camp de Tarragona.**

Algunes d'aquestes iniciatives han integrat persones vulnerables en projectes d'autoconsum, han desenvolupat estudis de vulnerabilitat energètica als municipis o han impulsat xarxes de calor rurals. També es va valorar positivament el model de la Diputació de Girona, que incorpora criteris de vulnerabilitat en subvencions d'autoconsums municipals.

2.2. Barreres i reptes per al desenvolupament de les CES a Catalunya

El debat col·lectiu va posar de manifest que, tot i el creixement del nombre de comunitats energètiques (CE) a Catalunya, encara hi ha barreres estructurals, socials i culturals que dificulten la seva evolució cap a models realment solidaris i inclusius.

- Un dels missatges va ser que les comunitats energètiques no poden convertir-se en substituïts dels serveis socials. S'ha recordat que les CE han de contribuir a una transformació estructural del sistema energètic i no limitar-se a oferir solucions puntuals a situacions de vulnerabilitat.

- També es va assenyalar la manca d'incorporació de la dimensió de l'habitatge en les CE. Les problemàtiques associades a l'accés, el preu o la qualitat dels habitatges són centrals per entendre la pobresa energètica, i en molts casos, els projectes comunitaris no les aborden.

- Pel que fa al perfil actual de les CE, es va destacar que moltes estan formades per persones amb un cert benestar econòmic i nivell de formació, i amb una motivació principalment orientada a l'autoconsum. Aquesta realitat limita la seva capacitat transformadora i genera una baixa diversitat de gènere, origen, classe i edat, fet que reproduceix desigualtats ja presents en el sector energètic.

- Les CE actuals també pateixen d'una excessiva dependència del voluntariat, sense persones alliberades que hi puguin dedicar temps i esforços de manera estable. Això dificulta la seva consolidació i l'articulació d'accions socials sostingudes en el temps.

- Un altre aspecte clau és la manca de finançament i l'escassetat de recursos per sostenir iniciatives amb objectius socials. A més, es van assenyalar problemes de rigidesa administrativa i manca de transversalitat dins de l'administració pública, especialment entre els departaments d'energia, habitatge i serveis socials, fet que limita la col·laboració efectiva.

- Les CE també troben dificultats per accedir a dades de persones en situació de vulnerabilitat, per motius de protecció de dades, cosa que dificulta la identificació de necessitats i la creació de projectes adequats. En aquest sentit, es va proposar fomentar col·laboracions transversals amb entitats socials i administracions locals per generar vincles de confiança.

- En el pla més cultural i social, es va parlar de desafecció comunitària i individualisme, que dificulten la implicació ciutadana, així com de la necessitat d'incorporar una mirada interseccional que tingui en compte les diferents formes de desigualtat (gènere, classe, origen, edat). També es va insistir en la importància de revisar el llenguatge que fem servir: parlar directament de "pobresa energètica" o "vulnerabilitat" pot resultar estigmatitzant, i cal trobar formes més respectuoses i inclusives de referir-s'hi.

- Finalment, diverses intervencions van alertar que, sovint, l'enfocament de les CE se centra massa en la reducció econòmica dels costos energètics, sense abordar les causes estructurals de la desigualtat energètica. Per avançar cap a CES reals, caldrà

passar de la teoria a la pràctica, posant al centre les persones i no només els projectes tècnics.

2.3. Oportunitats per avançar cap a CES

Tot i les dificultats, la jornada també va evidenciar un ampli ventall d'oportunitats per impulsar comunitats energètiques més socials i transformadores:

- Un dels punts forts identificats és la proximitat de les CE amb el territori. Aquesta connexió pot esdevenir un recurs valuós per teixir xarxes amb col·lectius locals, entitats socials i agents comunitaris, aprofitant la seva experiència i coneixement del context. Treballar conjuntament amb associacions de veïns, cooperatives, entitats juvenils o grups de suport mutu pot reforçar la dimensió comunitària i la cohesió social.

- També es va remarcar la capacitat d'incidència de les CE en les polítiques públiques, especialment si estableixen un diàleg actiu i constructiu amb l'administració. A més, la intercooperació entre departaments públics (energia, habitatge, serveis socials, igualtat) pot generar sinergies molt positives i fer avançar polítiques més transversals.

- Diversos participants van destacar projectes i experiències que poden servir com a palanca d'oportunitat, com el Projecte DOMUS (Euroface) de rehabilitació energètica d'habitatges, o els programes de electrificació i compres agregades, on les CE poden jugar un paper clau per facilitar l'accés a subvencions o finançament. En aquest sentit, es va proposar vehicular aquests projectes a través de l'habitatge protegit, per garantir que els beneficis arribin als col·lectius que més ho necessiten.

- Una altra oportunitat és implicar joves universitaris o professionals novells, que poden aportar energia, creativitat i coneixement tècnic a les CE, alhora que adquireixen experiència en projectes de transició justa.

- Es va insistir en la necessitat de repensar els models de participació ciutadana, sovint obsolets, per fer-los més horitzontals, flexibles i adaptats a les realitats diverses del territori. Igualment, cal incorporar de manera sistemàtica la mirada interseccional, integrant aspectes de gènere, origen o classe social en la planificació i gestió de les CE.

- Finalment, es va subratllar que el llenguatge juga un paper fonamental: és preferible parlar de benestar energètic abans que de pobresa, per fomentar una narrativa empoderadora i no paternalista.

Aquest conjunt d'oportunitats mostra que, amb col·laboració, creativitat i voluntat política, és possible avançar cap a un model de CES que combini l'acció climàtica amb la justícia social i la transformació comunitària.

2.4. Actors clau i sinergies

La segona part del debat va girar entorn de quins actors són imprescindibles per consolidar un ecosistema de Comunitats Energètiques Solidàries (CES) i quines aliances poden generar-se per fer possible aquest objectiu. La discussió va evidenciar que el potencial de les CES no depèn només de la tecnologia o del finançament, sinó sobretot de la capacitat de teixir relacions humanes, institucionals i comunitàries sòlides.

Un dels aspectes més destacats va ser la necessitat d'ampliar la base d'actors implicats. Actualment, moltes CE funcionen dins d'un cercle reduït de persones amb perfil tècnic o vinculat a l'economia social, però per avançar cap a models realment inclusius cal obrir el ventall.

Es van identificar com a **actors essencials**:

- **Entitats socials** que gestionen habitatges o treballen amb famílies en situació de vulnerabilitat, ja que poden facilitar l'accés a col·lectius sovint exclosos i contribuir a dissenyar accions adaptades a les seves necessitats.
- **Serveis socials municipals** i equips tècnics locals, que coneixen de prop la realitat dels barris i poden actuar com a pont entre les CE i la ciutadania.
- **Cooperatives agràries i de consum**, amb una gran implantació territorial i capacitat d'arrelament comunitari, especialment en zones rurals i semirurals.
- **Entitats financeres cooperatives** (com Coop57 o Fiare Banca Ètica), que poden oferir instruments de finançament adequats per a projectes socials i col·lectius.
- **Centres educatius, instituts i universitats**, on es poden impulsar projectes pedagògics i de sensibilització sobre energia i sostenibilitat, i implicar-hi joves que vulguin participar o fer pràctiques vinculades a les CE.
- **Col·lectius de persones migrants i refugiades**, així com entitats de suport, per garantir la diversitat cultural i promoure processos d'inclusió real dins de les CE.
- **Associacions empresarials de polígons industrials** o petites empreses locals, que poden ser aliades en projectes d'autoconsum compartit o d'eficiència energètica.

- I, finalment, **L'Energètica**, l'empresa pública d'energia de la Generalitat, com a agent institucional amb capacitat per donar suport tècnic, normatiu i logístic a les iniciatives comunitàries.

Aquest ampli ventall d'actors evidencia que la transició energètica justa només serà possible si s'articula una aliança plural entre el món comunitari, l'administració pública i el teixit social i econòmic.

Pel que fa a les **sinergies**, es van identificar diverses línies d'acció complementàries:

- Fomentar espais de trobada estables i transversals entre actors del món energètic, social i institucional, que permetin compartir experiències, detectar necessitats comunes i generar confiança mútua.
- Enfortir la col·laboració amb els perfils socials: treballar conjuntament amb treballadors i treballadores socials, entitats de barri o associacions d'habitatge pot ajudar a fer arribar les CE a col·lectius que habitualment no hi tenen accés.
- Impulsar aliances a través de cooperatives de segon grau, que agrupin diverses CE o entitats de l'economia social per compartir recursos, coneixements i serveis.
- Articular projectes conjunts entre administracions locals i CE, com programes de rehabilitació energètica o d'instal·lació d'autoconsums compartits en habitatge social.
- Promoure xarxes territorials o regionals de CE, per intercanviar bones pràctiques i evitar la dispersió d'esforços, aprofitant el potencial de federacions i xarxes ja existents.
- Afavorir la col·laboració interdepartamental dins de les administracions (energia, habitatge, medi ambient, serveis socials), per superar l'estanqueïtat actual i facilitar polítiques públiques més integrades.

Aquestes sinergies, sumades a la implicació d'una diversitat d'actors, poden convertir Catalunya en un laboratori viu de transició energètica justa, on les CE actuïn com a instruments de transformació social i territorial.

3. Conclusions i propers passos

La jornada va permetre: reflexionar conjuntament sobre el concepte de CES, conèixer iniciatives inspiradores de Catalunya, identificar barreres, oportunitats i actors clau i posar les bases per a futures col·laboracions.

L'intercanvi d'experiències i la participació activa van generar un espai de diàleg constructiu i transformador, orientat a avançar cap a comunitats energètiques més inclusives i solidàries.

En definitiva, la reunió va posar en relleu que el futur de les Comunitats Energètiques Solidàries (CES) depèn de la seva capacitat per connectar mons: el tècnic i l'humà, l'institucional i el comunitari, el local i el global. Només així podran consolidar-se com una eina real de democràcia energètica i cohesió social

Al final de l'esdeveniment es van presentar el calendari de les properes activitats del projecte: la reunió regional de Galícia i, finalment, l'acte de tancament a Madrid el novembre de 2025, on es compartiran els resultats finals.

L'equip d'INSTA va agrair la implicació de totes les persones participants i va remarcar que aquest procés col·lectiu és clau per construir una **transició energètica justa, inclusiva i centrada en les persones**.